

פניני הפרשה

פרשת וישב

ב כסלו תשפ"ה

פנינים בפרשה

וַיְחַלֵּם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאָחִיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ (לז, ה)

צריך לדעת למה היה יוסף מגדיל השנאה במה שהיה מספר חלומות גדולתו מגידות, ומה גם אחר יודעו כי הוא שנאווי בעיניהם כאומרם ז"ל (ב"ר פ' פ"ד) בפסוק ויאמר לו הנני שמסר עצמו למיתה. ואולי כי נתכוון להודיע אותם כי מן השמים העלוהו למעלה ומעשה יעקב היא בהסכמת עליונים ומזה יחדלו משנאו אותו.

או כוון להודיעם כי עדיין יצטרכו אליו ויבואו וישתחוו לו, ואולי כי בידועם כן ירחיקו השנאה לבל ינקום מהם לעת יפלו לפניו, כי השבטים יכופו ראשם לגזירת אל עליון.

או יכוין לקרב הלבבות יחד... ויוסף חשב שבספרו חלומותיו להם ידונו בעצמן כי לבו שלם עמהם כמשפט האחים האהובים. ולצד שקדמה שנאה וקנאה ננעלו שערי האהבה בלבם והיו דנים הכל להשתוררות עליהם וכו'. (אוה"ח הק')

וַיִּשְׁלַחְהוּ מַעֲמֵק חֶבְרוֹן (לז, יד)

יזכיר הכתוב המקום אשר שלחו משם לומר כי היה מרחק רב ביניהם ולכן עשו עמו רעה כי רחוקים היו מאביהם ולהגיד כי יוסף לכבוד אביו נתאמץ ללכת אחריהם אל מקום רחוק ולא אמר איך אלך והם שונאים אותי. (רמב"ן)

וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַחְהוּ אֹתוֹ הַפְּרָה וְהַבּוֹר רֶק אֵין בּוֹ מַיִם (לז, כד)

פירש"י מים אין אבל נחשים ועקרבים יש בו. ועל פי זה פירשו בעלי המוסר שאדם שלא לומר תורה מוחו מתמלא בטומאה נוראה נחשים ועקרבים וכמ"ש הרמב"ם אין מחשבת העריות מתגברת אלא בלב הפנוי מן החכמה דהיינו התורה. וזה הכוונה והבור [שזה המוח] ריק אין בו מים שזה תורה ממילא הוא מתמלא נחשים ועקרבים משא"כ אם יש בור עם נחשים ועקרבים ושופכים מים לתוכו או שהם מתים או שהם בורחים לחורים שלהם. כלומר, גם אם האדם מלא במחשבות הכי טמאות ישפוך על עצמו מים שזה התורה הקדושה ויעשה טהור.

וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלֵוּ אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר (לז, כח)

מתחלה מכרוהו כשהיה בבור בעשרים כסף בלבד מפני שהוריקו פניו מפחד הנחשים ומיד וימשכו עד חצי הבור ומיד חזר לו תואר יפיו כשניצל מן הנחשים וכשראוהו אחיו יפה כבתחלה לא רצו לתתו בעשרים כסף ואמרו להחזירו לבור ונתנו להם הישמעאלים בפשרה מנעלים יותר וזה שאמר הכתוב על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים וגו'. ומיד ויעלו את יוסף מן הבור לגמרי. (דעת זקנים)

וַיָּבֵא הַבֵּיתָה... וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחֹצֵה: וַתִּקְרָא לְאִנְשֵׁי בֵיתָה... (לט, יא-יד)

ויבא הביתה. נכנס לחדר שלא ידע שהיתה היא שם: שם בבית. באותו החדר: וינס. מן החדר פן יגבר עליו יצר הרע: ויצא החוצה. בהיותו חוץ מן החדר יצא לאטו בלתי תנועת ניסה שלא ישאלוהו מה לך כי תנוס ומי רודפך אבל היא שראתה שיצא מן החדר כתנועת ניסה יראה שמה עשה כך חוץ לחדר ושאלוהו והגיד לפיכך: ותיקרא לאנשי ביתה. לזכות את עצמה אמנם כאשר ראתה שחוץ לחדר לא רץ וזה ראו גם אנשי ביתה אמרה להם וינס ויצא החוצה כמו שהיה באמת אבל לבעלה שלא ראה הדבר אמרה וינס החוצה להורות שעשה תנועת הניסה גם בחוץ להמלט מאנשי ביתה וזה לאמת ענין השקר שלה: (ספורנו)

וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחֹצֵה (שם)

אמר לו הקב"ה בזכות וינס. בחייך שהים ינוס מפני ארון שלך זהו שאמר הכתוב ראה וינס מה ראה ארונו של יוסף. (דעת זקנים)

סיפור לשלחן שבת

הרב יחיאל בר לב נסע בבחרותו לאמריקה. כדי להבטיח את עתידו הרוחני בארץ המסחר וההובל, קיבל על עצמו בהגיעו לשם שתי קבלות: האחת - להקפיד לא להסיר לעולם את הכיפה מראשו, והשנייה - להקפיד על תפלה במנין שלש פעמים יום.

זמן קצר אחר הגיעו, הוצעה לו משרת הוראה בשיקגו. הוא קיבל על עצמו את המשימה. וקצר הצלחות יפות. בכל זאת עדיין העיבה דאגה אחת על מצב רוחו - הוא טרם הצליח לקבל 'גרין קארד', כלומר: אישור שהייה חוקי בארצות הברית למשך תקופה ארוכה. רב בית הכנסת שבו התפלל, יעץ לו לפנות לחברת 'יא"ס', המתמחה בעזרה למהגרים. הוא יצר קשר עם אחד מעורכי הדין של החברה, וכעבור כמה חודשים הודיע לו הלה כי הצליח לקבע עבורו פגישה עם סוכן פדרלי. "בפגישה הזו ייחרץ גזר דינו של הגרין קארד שלך!" צירף אזהרה, "הקפד לבוא בזמן ולהיות לבוש באופן מכובד!" הפגישה לא היתה אמורה להתארך מדי, ומאחר שהיא נקבעה לשעה ארבע, וזמנה של תפלת מנחה בתקופה זו היה בשעה חמש אחר הצהריים, החליט הרב בר-לב להתפלל מיד לאחריה. בדיוק בשעה ארבע הוא ניצב בחדר הקבלה של אותו סוכן יחד עם עורך הדין שלו. המזכירה הודיעה כי ישנו איחור קל, משום שהפגישה הקודמת שאליה יצא הסוכן התאחר מעט, והרב בר-לב ועורך דינו ישבו והמתינו בסבלנות. בשעה ארבע וחצי התרומם הרב יחיאל ממקומו והתכוון לצאת.

"לאן אתה יוצא?" - עורך הדין נעמד לפניו. "להתפלל תפלת מנחה."

"אתה נורמלי?" - פניו של עורך הדין סמקו בבת אחת ושני ורידים התנפחו במצחו, "בכל רגע אמור הסוכן הפדרלי לחזור. אם תלך הוא יפגע מאוד מכך שלא המתנת לו, והסיכוי שתקבל את הגרין קארד שלך ישאף לאפס."

"הגרין קארד חשוב לי מאד" - השיב הרב בר-לב - "אבל תפילת מנחה חשובה יותר."

"מנחה תוכל להתפלל מחר ובשבוע הבא, אבל לגרין קארד לא תהיה לך הזדמנות אחרת!" ניסה עורך הדין לנפק את השיקולים ההגיוניים ביותר שהצליח לדלות אל מול התופעה המוזרה שעדיין לא נתקל בה, אבל כשהבחין בנחישותו של הלוקח שלו, הפטיר: "טוב, לך להתפלל. אתה באמת זקוק לעזרה של האלוקים כרגע..." וברצון לרכך מעט את האווירה הוסיף: "אל תשכח להתפלל גם עלי!" הרב בר-לב יצא להתפלל, וכשחזר מצא את המשרד נעול. הפגישה הוחמזה. אכזבה קלה התגנבה ללבו, אחרי הכל הוא הפסיד מקיום המצוה שלו. האמנם לא היתה אפשרות למצוא פינה במשרד ולעמוד בתפלה ביחידות!? עם זאת לא יכול היה להתעלם מתחושת הסיפוק שמילאה אותו - הוא עמד בקבלה שלו! אל עורך הדין שלו הוא לא העז כמובן להתקשר...

היה זה דווקא עורך הדין שייצר איתו קשר למחרת בבוקר... קולו היה נרגש וחגיגי: "לא תאמין למה שקרה אתמול! כמה דקות אחרי שעזבת את המקום הגיע הסוכן הפדרלי. הוא שאל מיד היכן אתה נמצא. בלית ברירה סיפרתי לו שיצאת להתפלל בבית הכנסת. הסברתי לו שניסיתי להסביר לך את המשמעות של ביטול הפגישה, אך למרות זאת אתה התעקשת". עורך הדין המשיך לספר את ההשתלשלות הניסית: "לאחר רגע ארוך של שתיקה אמר הסוכן: 'אוקי. תזמין את היהודי הזה שוב, וכמה שיותר מהר. אנחנו זקוקים בארצות הברית למורים מן הסוג הזה! אם הוא כל כך נאמן לאמונתו, אין לי ספק שהוא יהיה נאמן לעבודתו!' סיים בהערכה". עורך הדין היה אסוף התפעלות מן הנס שהיה עד לו, אך הרב יחיאל לא היה מופתע יותר מדי. "מעולם לא ראיתי אדם שהשקיע בקדוש ברוך הוא והפסיד!" - אמר לו - "אני רק אחד מתוך רבים שמסרו נפשם על מצוה, וזכו לראות במו עיניהם את הרווח שיצא להם ממנה."

(סימנא טבא - הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין)

לאור הפרשה

פנינים, סיפורים, ולקחי מוסר לחיים, ע"פ פרשת השבוע

מפעל הפיס

ותסר בגדי אלמנותה מעליה וגו' ותשב בפתח עיני וגו'.

כתב הרב שמואלביץ [בשיחות מוסר] שלכאורה איך תמר עשתה דבר כזה שהרי פשיטא שאין סיכוי שיהודה יבוא אליה אז בשביל מה את טורחת כל כך? אלא כאן תמר מלמדת אותנו שיעור מאלף שגם אם אתה רואה שיש סיכוי אחד לאלף שאם תעמול ותתאמץ תצא אולי איזה מצוה אל תתעצל. זה כדאי ואנו רואים את זה במפעל הפיס שאדם קונה כרטיס לוטו למרות שעשרים שנה הוא כבר ממלא ולא זכה אפילו פעם אחת אינו מתייאש. כל שכן לדבר תורה שאדם חייב למסור נפשו למען התורה וכשהקב"ה ראה כאן את ההתאמצות של תמר שלח את מלאך גבריאל כפי שאומרים חז"ל ובסופו של דבר יצא משם מלך המשיח.

ומעשה באיזה פריץ של איזה עיירה שקרא לאיזה יהודי ואמר לו תשמע מחר אני מקבל תפקיד חדש בעיר יותר גדולה ואני רוצה למכור לך את האחווה שלי עם הארמון במחיר זול מאוד. תביא לי 20,000 דולר והכל שלך אבל עד 10 בבוקר. תודה רבה אני מאוד מודה לך אמר היהודי, אני אביא לך את הכסף תחכה לי. והלך היהודי ומכר כל מיני דברים כדי להשיג את הכסף ואחר מאמצים לא קלים השיג את כל הכסף ובשעה שמונה בבוקר כבר צעד לכיוון הפריץ עם הכסף והנה הוא שומע פתאום קולות של בכי חזק מאיזה בית נכנס לשם והוא רואה אדם שנפטר ואשתו ושבעה יתומים בוכים שניכר עליהם שלא אכלו כמה ימים. והיהודי הרחמן התמלא עליהם ברחמים הניח את כל הכסף על השולחן והלך וישב בבית הכנסת לחשוב מה עושים הלאה ובאותו זמן נעשה רעש גדול בשמים מהמסירות נפש של היהודי הזה שנתן המון כסף והציל שמונה נפשות ממוות ולא מאיזה כסף מיותר בבנק אלא מכסף שהיה זקוק לו מאוד ויכל להתעשר, והקב"ה רצה לתת לו שכר גדול אבל הגיע היצה"ר ואמר לקב"ה אני רוצה לנסותו קודם. בא אליהו הנביא זכור לטוב ואמר אני יורד לנסותו לא אתה ואליהו הנביא קיבל אישור לרדת והנה היהודי הנ"ל יושב לו בבית הכנסת וחושב. ופתאום נכנס איזה יהודי זקן פנימה ושואלו למה אתה מלא מחשבות מה מטריד אותך? וסיפר לו את כל הסיפור אמר לו הזקן אשריך כל המציל נפש אחת מישראל כאילו וכו' כ"ש שהצלת שמונה נפשות איזה מצווה עשית אבל יש לי עצה עבורך מכור לי את המצווה ואתן לך את כספך התחיל האיש לחשוב ואמר: לא מסכים אינני מוכר מצווה אמר לו טוב תן לי חצי מהמצווה ואתן לך את הסכום, לא מסכים זעק האיש עד שאמר לו אותו זקן תקשיב אני אליהו הנביא ובאתי לנסותך והצלחת במשימה לכן תבחר אחד משלושת הדברים או אריכות ימים לך ולאשתך, או עושר גדול מאוד, או בן צדיק. מיד אמר האיש בשמחה אני רוצה בן אמר לו אליהו יש עוד כמה תנאים לזכות בבן צדיק אתה מקבל גלות עם האִשָּׁה ותצטרך לנדוד ללא בית והאִשָּׁה הסכימה ויצא להם בן גדול עולם ושמו נודע לתהילה הלא הוא רבי מנחם מנדל מרימנוב זיע"א. (ובחרת בחיים).

גבורת יוסף הצדיק

ויהי אחר הדברים האלה וזשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי וימאן ויאמר אל אשת אדניו וגו' ויהי כדברה אל יוסף יוס ואל שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה (לט, ז-ו)

כמה חזק מלמדת אותנו התורה מגבורתו של יוסף הצדיק, ונתבונן על כמה נקודות.

אנו בדור שלדאבוננו רבים נטשו את מסרת ודת התורה ומצוותיה, ואמנם ברוך השם חוזים אנו בנבואה הנפלאה של "ושבת עד ה' אלקיך באחרית הימים", ורבים רבים בגבורה ועז שבים לצור מחצבתם, אולם רבים עדין מהססים וממתנינים לכשיתפנו מעסקיהם בחשבם כעת אין הזמן לתשובה ועוד יבואו ימים של שלווה ומרגוע. מלבד שזו טעות חמורה שהרי אמרו רבותינו זכרונם לברכה: אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, עוד עליהם להבין שלא יהא ערך ומעלה לתשובתם כשימתינו לשעת הכשר כביכול.

וכשנשאלים אותם אנשים מדוע הנכם ממתנינים, מעשית מצות, מדוע הנכם מזולזלים עדין באסורים החמורים שבתורה, תשובתם אנו כעת במצב של משבר, משבר עסקי, משבר שלום בית, משבר מחלה וכדומה, ולכן אין ראשנו אתנו, חזיבים אנו כעת קצת להתפרק ממשברנו, ובכן את מי תופסים קרבן "להשתחרר" ממשברם, קרבן ראשון - שבת, נוסעים לים בשבת מבליים בטוילים על חשבון השבת. מי קרבן שני? - תפלין, אין זמן לתפלה ותפלין אני במשבר פרנסה. מי קרבן שלישי לפרק את המטען היושב על הלב - חטאי עריות טהרת המשפחה, חיבי כריתות ומיתות בית דין.

הבה נתבונן בספור התורה על יוסף הצדיק.

יש משבר קשה יותר ממשבריו של יוסף הצדיק? נער - בן זקונים חכם ויפה תאר, יתום מאמו, קשור לאביו בכל נפשו, באים אחיו - מנתקים אותו מבית אביו במחשבה להרגו, בחסד וברחמים בטלו ממנו את גורת המות ומכרוהו לישמעאלים, לאנשים גסים ריקים ופוחזים, ואליהם צריך להתלוות נער עדין וחכם.

לאחר מכן נמכר הוא לפוטיפר בתור "נער עברי עבד", מי שהיה עד עכשו נער מפנק על ברכי אביו מעתה עבודתו עבד של - "עברי עבד"

יוסף לא האמין לחזר אי פעם לראות את אביו ואחיו שוב, ומסתמא חשב לעצמו זהו, כאן אחיה כאן אמות וכאן אקבר

ובזמן משבר שכוה, בא עליו הגורע מן הכל, נסיון הגויה - אשת פוטיפר, בנסיגות ופתויים וגרויים, בגדים שלבשה שחרית לא לבשה ערבית, בגדים שלבשה ערבית לא לבשה שחרית, וכך שנה שלמה - יום יום, פתויים וגרויים לעברה

ובנוסף לכך השתמשה באימים נוראים אם לא תשמע לי אישימך בבית האסורים, ענה לה יוסף - ה' מתיר אסורים, אכופך קומתך - ה' זוקף כפופים. ויוסף הצדיק כגבור בגבורתו - ממאן בכל תקף מלשמע לה, לא מנסה להתפרק ממשברו הנורא ולהשיג קצת הקלה מדרך הנוגדת את התורה, וזה עדין לא הסוף!

אשת פוטיפר מעלילה עליו עלילה, ועל כך יושב הוא בבית הסהר 12 שנה, ומובא במדרש שגם לבית הסהר באה אליו אשת פוטיפר לפתותו לעברה, ובהבטחה שבכך תוציא מביית האסורים, ויוסף שוב ממאן בכל תקף להושע בדרך טמאה, וממתין בסבלנות להושע בדרך ההשגחה העליונה.

ובמה זכה על המתנתו?

חכמה נפלאה - שבא המלאך גבריאל ולמדו כל השבעים שפות, ולמחרת עמד לפני פרעה וזכה למלך במצרים שמונים שנה מגיל שלשים עד מאה ועשר.

וכמבאר במדרש: היד שלא עברה עברה - ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אתה על יד יוסף. הצואר שלא התכופף לעברה נתן עליו רביד זהב, הירכים שלא חטאו הרכבו על מרכבת המשנה. ובזכות ששלט ביצרו זכה לשלט בכל ארץ מצרים. "ויוסף הוא המשביר לכו אל יוסף כל אשר יאמר לכם תעשו". ומובא במדרש, שכפאם יוסף למול את עצמם כתנאי לקבלת מזון.

זהו שכרו של הסבלן והמתמין לקבל ישועתו רק בדרך קדשה ולא ממהר לקבל פרקנו גם על חשבון תורה ומצות.

אמרו חכמינו זכרונם לברכה: אין מתרפאין לא בעבודה זרה ולא בגלוי עריות. פשט דברי חכמינו זכרונם לברכה שזהו אסור, כלומר אסור להתרפאות בעבודה זרה וגלוי עריות.

אולם פשט נוסף בדברי חכמינו זכרונם לברכה "אין מתרפאין" - לא תועיל הרפואה שמתרפא אדם בעבודה זרה וגלוי עריות, והגם שלמראית עין רואה ישועה מידידת זהו רק לצרך הנסיון והמבחן, אולם בודאי שרפואתו לא תהא בכך. וזהו כח הרע, להראות ישועות קרובות וזולות, ובכונה נתן רשות לכח הרע לפתור בעיות מידידת, כביכול, כדי למשך ברשתו נפשות ולהחטיאם.

כלל גדול, דבר יקר ערך אינו קל להשיגו, תרופה בדוקה ויסודית קשה להשיגה כי רפואתה היא נצחית ואמתית ולהשיגה צריך להמתין ולסבל, להשיג את הישועה דרך אבינו אב הרחמים שישועתו אמתית ללא תוצאות שליליות מצד אחר אלא ישועה מכל הכוונות, לכך צריך להמתין ולסבל. (תפארת ישראל, הרב יעקב ישראל לוגסי שליט"א)

לבף זכות

סיפור ופתרון - על עניין לדון לבף זכות

הבן האהוב

ככה זה נראה - מעשה שהיה עם זוג שהיה להם בן יחיד ואהבו אותו מאד מאד. יום אחד ישבו ההורים במרפסת והשקיפו על בנם המשחק בחצר. לפתע ראו אדם גדול ממדים נותן לבנם מכות על גבו. ההורים המבוהלים החלו לצעק על האיש: "כיצד אתה מעזי להכות ילד קטן! והאיש המשיך להכות את בנם. מיד האב ירד בזעם ובלי שאלות החל מכה את אותו האיש.

הלא אמה מוסר אבן מקרה ככה לבף זכות?

סוף הסיפור - לאחר שסים להכותו אמר לו האיש: "מדוע אינך שואל מה הסבה שהייתי את בנך?" והחל מספר לו: "בנך הקטן נחנק בזמן שאכל לחם. ראיתי זאת, נגשתי אליו ודפקתי על גבו על מנת להוציא את הלחם שנתקע לו בגרון. האם בגלל זה צריך אתה להכות אותי!" הבין אביו של הילד שנכונים היו מעשי האיש, מיד הצטער, בקש סליחה שלף את ארנקו ופיצה אותו כספית והודה לאיש שהציל את בנו. (מדרש מעשי כיצד לדון לבף זכות)

לע"נ ד' רב ב"ד שמואל ז"ל ולע"נ הגה"צ ר' אברהם ב"ד חיים שאול זצ"ל